C/2025/102

10.1.2025

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Podnebne spremembe in njihov vpliv na gospodarstvo

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2025/102)

Poročevalec: **Juraj SIPKO**

Svetovalec	Petr ZAHRADNÍK (za poročevalca)
Sklep plenarne skupščine	18. 1. 2024
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	11. 10. 2024
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	23. 10. 2024
Plenarno zasedanje št.	591
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	130/3/3

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) želi poudariti, da so podnebne spremembe v glavnem posledica človekovih dejavnosti. Zaradi njih se dviguje morska gladina, višajo se temperature, nastajajo požari v naravi in pogosta huda neurja, ki povzročajo obsežne poplave. Zaradi podnebnih sprememb prihaja tudi do nepredvidene škode in izgube človeških življenj. EESO poleg tega poudarja, da je v naravi vse prepleteno. Če je ta v ravnovesju, so vzpostavljeni tudi pogoji za dobro gospodarsko rast in zdravo prebivalstvo. Zato **je treba sprejeti dolgoročno strategijo za zaščito javnega zdravja** v primeru nepredvidljivih podnebnih sprememb.

1.2 EESO meni, da podnebne spremembe ogrožajo nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj držav članic EU ter so izredno škodljive za makro- in mikroekonomski razvoj, podjetja, finančno in družbeno stabilnost, infrastrukturo in življenja ljudi.

1.3 EESO poudarja, da je treba brez odlašanja sprejeti in izvesti vse ukrepe, potrebne za zmanjšanje emisij (blaženje) in prilagoditev na nove razmere (prilagajanje), tudi določitev cene za emisije in davek na ogljik, kakor je nedavno priporočila Evropska komisija. Družbeni stroški ogljikovega dioksida, pri katerih se meri denarna škoda za družbo, ki jo povzroči vsaka dodatna metrična tona emisij CO_2, bi morali biti ključno merilo pri oblikovanju podnebne politike v Evropski uniji.

1.4 EESO meni, da so naložbe, vezane na podnebne spremembe, zgodovinska gospodarska priložnost za podpiranje in izkoriščanje ogromnega inovacijskega in razvojnega potenciala v državah članicah EU. S tem se bo tudi korenito spremenil ustroj gospodarstva in družbe na način, kakršnemu doslej še nismo bili priča. Za podporo boju proti podnebnim spremembam je potrebno široko družbeno soglasje. EESO poziva k vključitvi socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj v razprave o podnebnem prehodu na vseh ravneh.

1.5 EESO poudarja, da so – poleg izkoriščanja dragocenega potenciala za rast – ključen dolgoročen učinek gospodarskega odzivanja na podnebne spremembe tudi nižji tekoči stroški gospodarstva in družbe. Zato je bistveno zmanjšati negativne eksternalije, ki škodijo okolju in krepijo negativne učinke podnebnih sprememb.

1.6 EESO se dobro zaveda, da je odzivanje na podnebne spremembe zelo zahtevno tako zaradi potrebnih naložb (pri čemer se je treba izogniti obsežnim nasedlim naložbam, ki bi nastale zaradi preobrazbe kot posledice podnebnih sprememb) kot fiskalnih in finančnih prizadevanj, ki so s tem povezana. Poskrbeti je tudi treba, da pri tem ne pride do dodatnih gospodarskih neravnovesij, na primer nevzdržnega povečevanja javnofinančnega primanjkljaja in javnega dolga ter krhanja stabilnosti finančnega sektorja, zlasti zavarovalništva.

1.7 EESO se zaveda, da lahko neustrezno odzivanje ali nereševanje problemov, povezanih s podnebnimi spremembami, privede do visokih tveganj za gospodarsko rast in posledično za družbo. Povzroči lahko tudi neobvladljivo inflacijo, zlasti stroškovno, in nazadnje škodljivo znižanje življenjskega standarda.

1.8 EESO meni, da pri odzivanju na podnebne spremembe resnično ne smemo podcenjevati pomena človeškega dejavnika v najširšem smislu. Te spremembe bodo verjetno povzročile temeljite in dolgoročne spremembe trga dela, saj bosta potrebna odpornejša in prilagodljivejša delovna sila ter vseživljenjsko učenje na novih področjih.

1.9 EESO poudarja, da je treba sprejeti in izvesti ukrepe za sistematično analiziranje, ocenjevanje in napovedovanje vpliva podnebnih sprememb na gospodarski in družbeni razvoj držav članic. Ti ukrepi bi morali biti poleg zmanjševanja emisij (blaženje fizičnih tveganj) usmerjeni v spreminjanje ustroja gospodarstva (prilagajanje na tveganja prehoda) in v procese, ki jih povzročajo podnebne spremembe in njihov vpliv na nepredvidljive mednarodne migracijske tokove.

1.10 Podnebne spremembe vplivajo na vse države, ki so vključene v svetovno gospodarstvo. Zato EESO meni, da morajo biti vsi ukrepi, sprejeti kot odziv na podnebne spremembe, usklajeni na mednarodni ravni, in odločno podpira prizadevanja EU, da boj proti podnebnim spremembam obravnava kot najpomembnejšo prednostno nalogo. Za to bodo med drugim na nacionalni, podnacionalni, evropski in svetovni ravni potrebne skupne zaveze na vseh področjih, tudi gospodarskem in socialnem, pa tudi jasne in dobro opredeljene vloge in obveznosti na vseh ravneh odločanja.

2. **Osnovno ozadje in dejstva**

2.1 Gospodarstva držav članic EU se v zadnjih štirih letih soočajo s tremi resničnimi zunanjimi in sistemskimi pretresi: nanje so močno negativno vplivali COVID-19, vojaški spopadi in podnebne spremembe. Slednje kot eden od teh pretresov srednje- in dolgoročno ogrožajo nadaljnji razvoj gospodarstev držav članic EU.

2.2 Če ne bomo ukrepali proti podnebnim spremembam, bodo stroški zelo visoki. Glede na predhodne podatke naj bi v obdobju 2024–2030 na letni ravni znašali 600 milijard EUR. Slabši gospodarski rezultati zaradi večje smrtnosti, slabše zdravstveno stanje, manjša produktivnost in krajša življenjska doba bodo neposredno vlivali na gospodarske obete, zlasti če upoštevamo eksponentni (ne linearni) učinek vsake dodatne tone emisij CO_2. Po podatkih iz poročila Lancet za leto 2023 ([1]) je bilo že samo zaradi vročinskih valov v tem letu izgubljenih 490 milijard produktivnih ur dela na svetovni ravni, ta številka pa se bo povečevala hkrati z dviganjem temperature. Zato bo odložitev financiranja za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje zelo negativno vplivala na celotno gospodarstvo, infrastrukturo in kmetijstvo, pa tudi na zdravje prebivalstva. Glede na navedeno je jasno, da bi morale biti podnebne spremembe glavna prednostna naloga politik EU in držav članic. Z institucionalnega vidika je bil s sprejetjem zelenega dogovora ([2]) vzpostavljen nabor vsebinskih in sistemskih zahtev za boj proti podnebnim spremembam in njihovemu nepredvidenemu vplivu brez primere na vsa pomembna področja, ki močno vplivajo na gospodarstvo EU.

([1]) *Report of theLancet Countdown on health and climate change za leto 2023* (poročilo o zdravju in podnebnih spremembah).
([2]) *Uresničevanje evropskega zelenega dogovora*.

2.3 Vpliv podnebnih sprememb se neposredno odraža v makroekonomskih kazalnikih, finančni in družbeni stabilnosti, realnem gospodarstvu, mednarodni trgovini, infrastrukturi in kmetijstvu ter tudi v zdravju prebivalstva. Poleg tega bodo podnebne spremembe zelo negativno vplivale na starejše in starajoče se prebivalstvo, zaradi česar se bo povečala umrljivost. Starejši so med najbolj prizadetimi in morajo prilagajati svoje življenjske pogoje. Prizadeti so tudi otroci in mladi.

2.4 EESO ugotavlja, da naj bi podnebne spremembe na makroekonomski ravni na monetarnem področju povzročile višjo inflacijo in s tem višje obrestne mere, poslabšanje pogojev dela in več težav na trgu dela, zmanjšanje produktivnosti dela in posledično tudi upočasnitev gospodarske rasti. Fiskalno gledano podnebne spremembe povečujejo odhodke, povezane z naravnimi nesrečami, poplavami in gozdnimi požari, in stroške zaradi škode na infrastrukturi. ([3]) Prav tako imajo velik vpliv na zunanji saldo posameznih gospodarstev držav EU.

2.5 Podnebne spremembe lahko obravnavamo kot negativno eksternalijo, v zvezi s katero bi bilo treba poudariti, da lahko povzroči dodatne stroške pri proizvodnji blaga in izvajanju storitev, odvisno od procesov blaženja in prilagajanja. To bo na dolgi rok zaviralo trajnostno in vključujočo gospodarsko rast.

2.6 Z ekonomskega vidika je pomembno, da se na podnebne spremembe odzovemo s čim bolj učinkovitim postopnim zmanjšanjem in odpravo emisij ter s tem povezanega onesnaženja. Za ponovno vzpostavitev podnebnega ravnovesja in njegove vzdržnosti je zato treba sprejeti in izvajati ukrepe, osredotočene na tiste, ki najbolj onesnažujejo in s tem slabijo temeljna načela trajnostnega razvoja.

2.7 Za zmanjšanje in postopno odpravo vztrajnega onesnaževanja planeta bodo sicer potrebne razmeroma visoke dodatne naložbe, vendar je glavni dolgoročni cilj, da se izognemo stroškom zaradi podnebnih sprememb. Neposredni in posredni stroški, povezani s financiranjem posledic podnebnih sprememb, utegnejo močno vplivati tudi na druge sektorje, ne le na proizvodnjo, na primer na zavarovalništvo in kmetijstvo, pa tudi na področja in regije, ki temeljijo na tradicionalnem modelu energetsko intenzivne proizvodnje.

2.8 Med sedanjim prehodom na zeleno in digitalno gospodarstvo je bistveno izvesti celovite in daljnosežne strukturne spremembe, ki lahko občutno vplivajo ne le na ustroj gospodarskih in družbenih sistemov, temveč tudi na način njihovega delovanja. Zato so partnerstva in povezani procesi z več deležniki ključnega pomena.

2.9 Pomembno je izpostaviti posledice in stroške neobravnavanja podnebnih sprememb (stroški neukrepanja), zaradi katerih bo sčasoma prihajalo do vse bolj nepovratno porušenih podnebnih razmer, zdravje prebivalstva se bo poslabšalo, posledica pa bo upad produktivnosti dela in uspešnosti gospodarstva na splošno.

2.10 Stroški naložb v boj proti podnebnim spremembam so zelo visoki. Za doseganje podnebnih in energetskih ciljev za leto 2030 so po ocenah v povprečju potrebne dodatne naložbe v višini približno 480 milijard EUR na leto. Če upoštevamo povezavo z digitalno preobrazbo in zagotavljanjem odprte strateške avtonomije (v skladu z načrtom REPowerEU) ([4]), bodo ti stroški znašali 3 200 milijard EUR ([5]). Javna sredstva za reševanje tega vprašanja bodo omejena, zato bodo potrebni tudi zasebna sredstva, s katerimi bi lahko pokrili financiranje prednostnih področij odzivanja na podnebne spremembe.

2.11 Priprava in izvajanje ukrepov za boj proti podnebnim spremembam morata biti tudi skladna z drugimi procesi, ki se trenutno odvijajo v svetovnem gospodarstvu. To bi omogočilo učinkovito delovanje EU. Gre predvsem za trenutne geopolitične napetosti in geoekonomsko dogajanje, gospodarsko, prehransko, energetsko in zdravstveno varnost ter za zagotavljanje družbene stabilnosti in trajnostne konkurenčnosti. ([6])

([3]) *Tools for Climate Change Adaptation* (Orodja za prilagajanje podnebnim spremembam).

([4]) *REPowerEU: Affordable, secure and sustainable energy for Europe* (REPowerEU: cenovno dostopna, zanesljiva in trajnostna energija za Evropo).

([5]) *REPowerEU: Affordable, secure and sustainable energy for Europe* (REPowerEU: cenovno dostopna, zanesljiva in trajnostna energija za Evropo).

([6]) Oscar Fitch-Roy in Ian Bailey, *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose"?* (Zelena rast in konkurenčnost v podnebni politiki EU: premik v razmišljanju ali le še več istega?), julij 2023.

3. **Splošne ugotovitve**

3.1 EESO poudarja, da je kakovost okolja odločilnega pomena za zdravje ljudi ter trajnostno, vključujočo, odporno in stalno gospodarsko rast. Na zdravje ljudi nedvomno vpliva okolje, v katerem živijo. To pomeni, da za zdrava gospodarstva držav članic EU potrebujemo zdrave ljudi, ki prispevajo k večji produktivnosti dela, to pa vodi k večji konkurenčnosti, višjemu življenjskemu standardu in kakovostni gospodarski rasti.

3.2 EESO poudarja, da bi bil pravilen odziv na podnebne spremembe izkoristiti nove priložnosti, ki jih tehnološki in inovacijski potencial na tem področju omogoča gospodarstvu in podjetniškemu sektorju. Če se EU ne bo pravočasno odzvala na ta izziv, kakršnega v zgodovini še ni bilo, se utegne položaj držav članic EU v svetovnem gospodarstvu glede na njihov delež v svetovnem BDP dodatno poslabšati (med letoma 2005 in 2023 je s 25 % upadel na 18 %). ([7])

3.3 Pri obravnavanju posledic podnebne krize velja omeniti posamezne instrumente, povezane s fizičnimi tveganji in tveganji prehoda: ([8])

3.3.1 Orodja IKT: ta orodja bodo pri prehodu nepogrešljiva. Pri obravnavanju vpliva negativnih posledic podnebnih sprememb na celotno gospodarstvo bo treba sistematično in objektivno obveščati in ozaveščati o rezultatih analiz v zvezi s potrebnimi dodatnimi stroški naložb. Nujno se zdi potrebna jasno napisana študija učinka, namenjena splošni javnosti, v kateri bodo predstavljeni argumenti za obsežne in usklajene ukrepe proti podnebnim spremembam ter nujnost njihovega sprejetja.

3.3.2 Spodbude: osredotočiti se bo treba na pripravo in izvajanje ustreznih politik ter instrumentov, s katerimi bi izboljšali sprejemljivost ukrepov proti podnebnim spremembam. Sem na primer sodijo sistem EU za trgovanje z emisijami (EU ETS), okolju in podnebju prijazni davčni instrumenti ter okvir za trajnostno financiranje na podlagi načela dvojne pomembnosti, kar bo sektorju finančnega posredništva omogočilo financiranje zelenega prehoda. Poleg tega bo treba druge spodbude, kot so subvencije, usmeriti k podnebni in okoljski vzdržnosti, zlasti na področjih energijske učinkovitosti, obnovljivih virov energije, krožnega gospodarstva, čiste mobilnosti, rabe tal v kmetijstvu in gozdarstvu itd.

3.3.3 Regulativni instrumenti in sankcije: izvršljivost pravil, zastavljenih ciljev in zahtev, opredeljenih v zelenem dogovoru in ciljih trajnostnega razvoja za leto 2030, ki so jasno podani v svežnju „Pripravljeni na 55“. ([9]) Tu bi bilo treba poudariti, da morajo biti ključni kazalniki zavezujoči za vso EU in sorazmerno za posamezne udeležene strani, v primeru njihovega neupoštevanja pa bi morale biti možne takojšnje in učinkovite sankcije na podlagi že vzpostavljenega sistema izvrševanja. Evropski zeleni dogovor vključuje tudi cilje in ukrepe za posamezne sektorje. Na voljo je več mehanizmov, ki jih je mogoče uporabiti ob neupoštevanju pravno zavezujočih ciljev.

3.3.4 Posledice za delavce in pogoje dela: doseganje podnebnih ciljev ne bi smelo negativno vplivati na plače in pogoje dela, čeprav so v ta namen potrebne obsežne naložbe. Podnebne spremembe je treba razumeti kot naložbeno priložnost za ustvarjanje znanj in spretnosti ter oblikovanje partnerstev z delavci in civilno družbo, da bi bili ukrepi za obvladovanje podnebnega prehoda uspešni. Zaščita delovnih mest je ključna za zaupanje in uspeh podnebnega prehoda, saj noben prehod ni možen brez socialnega prehoda.

3.4 EESO meni, da je mogoče z usklajenim odzivom na podnebne spremembe občutno spodbuditi splošno rast gospodarstva EU na področjih, ki so določena v svežnju „Pripravljeni na 55“, če bo predhodna ocena potrebnih naložb in njihove donosnosti izvedena v skladu z oceno učinka.

([7]) *World Economic Outlook Database* (Podatkovna zbirka o svetovnih gospodarskih obetih).

([8]) *Key steps to manage climate risks to protect people and prosperity* (Glavni koraki pri obvladovanju podnebnih tveganj za zaščito ljudi in blaginje).

([9]) *Komisija pozdravlja dokončanje ključne zakonodaje „Pripravljeni na 55“, s katero bo EU na pravi poti, da preseže cilje za leto 2030*, sporočilo za medije, 9. oktober 2023.

3.5 EESO predvideva, da ima lahko odzivanje na podnebne spremembe dolgoročno pozitiven vpliv, zlasti pri odpravljanju negativnih eksternalij, in da bo omogočilo učinkovitejše usmerjanje kapitala v produktivnejše in učinkovitejše sektorje in področja. Zato se zdi, da bodo za uvajanje večjih strukturnih sprememb, ki bodo najizrazitejše v zadnjih 200 letih, potrebne zelo velike naložbe, vendar lahko tako nastane produktivnejši in uspešnejši ekonomski sistem, ki bo tudi gospodaren z viri. ([10]) Pri tem bi bilo treba krožno gospodarstvo skupaj s trgom odpadkov in ravnanjem z njimi obravnavati kot pomemben instrument.

3.6 EESO ugotavlja, da bo zaradi omenjenega zgodovinskega prehoda treba na splošno povečati naložbe v razvoj novih sektorjev, tehnologije, področij in poslovnih dejavnosti, vključno z malimi in srednjimi podjetji, kar utegne povzročiti motnje v obstoječih vrednostnih verigah in njihovo prilagajanje na nove razmere (prehod ekstraktivne in težke industrije na čisto energijo in na predelovalno industrijo z majhnim onesnaževanjem ali brez njega).

3.7 EESO meni, da je trenutno inflacijsko dogajanje, ki se počasi umirja in v katerem je prevladovala stroškovna inflacija, precejšnjo težo pa je imela premija za tveganje, povzročilo razlikovanje med bolj in manj izpostavljenimi skupinami ljudi v različnih državah članicah EU. Podnebne spremembe lahko tako kot energetska kriza privedejo do izrazito asimetričnih pretresov na področju dela in kapitala. Pomembno je, da smo na to pripravljeni in se čim bolj izognemo morebitnim negativnim posledicam ter bolj podpremo regije, ki bodo najbolj prizadete.

3.8 EESO meni, da bo gospodarstvo, ki ima ustrezno strukturo za odzivanje na podnebne spremembe, odpornejše na morebitne vplive inflacije (na primer zaradi hudih podnebnih nihanj, ki vplivajo na gospodarsko uspešnost in produktivnost dela v poslovnem okolju), zaradi česar ne bo negativnih posledic za družbo. ([11])

3.9 EESO se dobro zaveda, da so ukrepi, povezani z odzivanjem na podnebne spremembe, precejšen kvantitativni in kvalitativni izziv za trg dela v državah članicah EU. Prepočasno in premalo odločno odzivanje na te ukrepe utegne privesti do omejitve števila delovnih ur, kar bi povzročilo višjo brezposelnost. ([12]) Pri tem velja poudariti, da bi se morale pristojne institucije in organizacije prožno odzivati ter pripraviti tečaje preusposabljanja in programe prilagajanja, pa tudi ustvariti boljše pogoje za prožen trg dela v sektorjih z velikim povpraševanjem po delovni sili. Podnebne spremembe bi lahko izkoristili za spodbujanje procesov prerazporejanja znotraj EU.

3.10 EESO poleg tega poudarja, da je treba izboljšati celoten izobraževalni sistem, vključno s poklicnim usposabljanjem, in ustvariti pogoje za vseživljenjsko učenje, ki bodo ustrezali zahtevam iz svežnja „Pripravljeni na 55“ in digitalnega kompasa. ([13]) Za to preobrazbo izobraževalnega sistema bo treba temeljito spremeniti zahteve v zvezi z izobrazbo, kvalifikacijami ter znanji in spretnostmi delovne sile. Ker bo gospodarski vpliv naravnih nesreč nepredvidljiv za vse starostne skupine v družbi, bo bistveno, da se naučimo, kako spremeniti življenjski slog, kako se odzvati in kako se vključiti v preventivo.

3.11 Za učinkovit boj proti podnebnim spremembam bodo potrebna ogromna finančna sredstva, zato se ne zdi izvedljivo, da bi se zanašali zgolj na javno financiranje. EESO zato priporoča, da se pravila skrbnega ravnanja z javnimi financami, ki so del novih pravil ekonomskega upravljanja, ([14]) v celoti spoštujejo in upoštevajo.

([10]) Paolo Guerrieri in Pier Carlo Padoan, *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* (Evropska konkurenčnost in strateška avtonomija – Evropska unija in dvojni izziv: krepitev konkurenčnosti in izboljšanje gospodarske varnosti), februar 2024.

([11]) Oscar Fitch-Roy in Ian Bailey, *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose“?* (Zelena rast in konkurenčnost v podnebni politiki EU: premik v razmišljanju ali le še več istega?), julij 2023.

([12]) *3 ways the climate crisis is impacting jobs and workers* (Trije načini, kako podnebna kriza vpliva na delovna mesta in delavce), Svetovni ekonomski forum, oktober 2023.

([13]) *Evropsko digitalno desetletje: digitalni cilji za leto 2030*.

([14]) *Tools for Climate Change Adaptation* (Orodja za prilagajanje podnebnim spremembam).

3.12 EESO poudarja, da je poleg javnih sredstev na voljo ogromno zasebnih finančnih sredstev, na primer v zavarovalniških in pokojninskih skladih, in tudi veliko prihrankov na splošno (ki so pogosto shranjeni na tekočih ali varčevalnih računih in tam nemalokrat ostajajo dolgo časa), ki bi jih lahko učinkoviteje uporabili v skladu z obljubami unije kapitalskih trgov. Te vire bi tako lahko uporabili za financiranje ustreznega odzivanja na podnebne spremembe, pri čemer bi spoštovali stroga finančna bonitetna pravila.

3.13 EESO meni, da je mogoče ustvariti donos na uporabljena javna sredstva, in sicer s finančnimi instrumenti, ki zaradi obračanja sredstev prinašajo več denarja kot subvencije, če posamezne transakcije prestanejo preskus upravičenosti do tovrstnega financiranja.

3.14 EESO poudarja, da bi bilo treba ob podnebnih spremembah skupno zunanjo gospodarsko bilanco, ki je močno odvisna od konkurenčnosti EU, okrepiti (presežek na tekočem računu plačilne bilance) in ne oslabiti (primanjkljaj na tekočem računu). Hkrati je treba upoštevati, da se bodo svetovni gospodarski procesi še naprej spreminjali, kar pa ne bo potekalo hkrati in z uporabo enakih instrumentov.

3.15 EESO poudarja, da je treba za okrepitev konkurenčnosti gospodarstva EU in ohranitev presežka v zunanji gospodarski bilanci spremljati dogajanje v centrih gospodarske moči, zlasti v ZDA in na Kitajskem, pa tudi v drugih zelo dinamičnih gospodarstvih v vzponu, zlasti v državah jugovzhodne Azije. ([15])

3.16 EESO poziva k vključitvi socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj v razpravo o podnebnem prehodu na vseh ravneh. Pomembno je pravično porazdeliti prizadevanja za vzpostavitev potrebnega zaupanja med delavci in v družbi na splošno v zvezi s sprejetjem podnebno nevtralnega pristopa k proizvodnji blaga in storitev.

4. **Posebne ugotovitve**

4.1 EESO je trdno prepričan, da bi morala vsa orodja, uporabljena pri odzivanju na podnebno krizo, temeljiti na dejanski predvidljivosti in odražati sedanje megatrende, ki jih je moč opaziti na ravni EU in v regionalnem okviru. Tako bi poskrbeli, da bi bila skladna s prizadevanji za gospodarsko varnost in konkurenčnost držav članic EU ter izrecno usmerjena v doseganje teh ciljev. ([16])

4.2 EESO podpira prizadevanja za izvedbo zahtevnega prehoda, vendar poudarja, da morajo biti vsi sprejeti in izvedeni ukrepi usmerjeni v krepitev gospodarske uspešnosti in družbene stabilnosti držav članic EU.

4.3 EESO priporoča, naj različni ukrepi vključujejo tudi možnost uporabe virov energije, ki bodo v prehodnem obdobju v primerjavi s sedanjim stanjem pozitivno vplivali na okolje in podnebje, čeprav z vidika neto podnebne nevtralnosti niso optimalni za zadnjo fazo zelenega prehoda, in spodbujanje večje (sprejemljive) strpnosti do teh virov energije. Vendar prehodnih obdobij ne bi smeli podaljšati bolj, kot je nujno potrebno, saj bi to zaradi zmanjšanja inovacij na področju tehnologij obnovljivih virov energije neposredno in posredno upočasnilo prehod na zeleno energijo.

4.4 EESO meni, da bi bila pri obravnavi tega vprašanja potrebna tudi večja prožnost glede hitrosti uvajanja obnovljivih virov energije, če bo njihov delež še naprej naraščal na različnih področjih poslovanja in pri drugih dejavnostih (npr. industrija, promet, stanovanja itd.) in če se bodo uvajali v skladu z realističnim časovnim okvirom.

([15]) Paolo Guerrieri in Pier Carlo Padoan, *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* (Evropska konkurenčnost in strateška avtonomija – Evropska unija in dvojni izziv: krepitev konkurenčnosti in izboljšanje gospodarske varnosti), februar 2024.

([16]) Paolo Guerrieri in Pier Carlo Padoan, *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* (Evropska konkurenčnost in strateška avtonomija – Evropska unija in dvojni izziv: krepitev konkurenčnosti in izboljšanje gospodarske varnosti), februar 2024.

4.5 EESO poudarja, da obdobja povečanega tveganja, ki je posledica geopolitičnih napetosti in geoekonomske negotovosti, dokaj korenito spreminjajo odnos do varčevanja z energijo. V takšnih okoliščinah je treba sprejeti ukrepe za energijsko učinkovitost. Kvalitativnim izboljšavam javnih, poslovnih in stanovanjskih stavb bi bilo treba nameniti razmeroma obsežne naložbe in jih močno podpreti z viri financiranja EU, pri tem pa upoštevati posebne okoliščine v državi. EU bi lahko v celotni vrednostni verigi in ob obzirnem prehodu na obnovljive vire energije ustvarila precejšnjo konkurenčno prednost pri proizvodnji, montaži in servisiranju sestavnih delov ter opreme za izboljšanje energijske učinkovitosti.

4.6 EESO poziva Evropsko komisijo, naj izvede jasno, razumljivo in prepričljivo oceno potreb (odprava negativnih vplivov eksternalij na gospodarstvo in družbo držav članic EU ter EU kot celote na področju zaščite podnebja in okolja) in stroškov (zahtevane naložbe za izpolnitev potreb v obliki osnovne okvirne strukture, vzpostavljene glede na namen, vir in vrsto financiranja).

4.7 To oceno potreb in stroškov bi bilo treba redno posodabljati in ovrednotiti v skladu s spreminjajočimi se razmerami, ki odražajo geoekonomske spremembe, ter jo posredovati tistim, ki sodelujejo pri odločanju, in tudi splošni javnosti.

4.8 EESO nadalje poudarja, da se je treba zavezati sporočanju podatkov za oceno potreb in stroškov, da bi bilo mogoče upoštevati rezultate analiz vpliva zelenega prehoda na makroekonomijo, finančno stabilnost in trg dela ter na gospodarsko, prehransko, energetsko in zdravstveno varnost. ([17]) Te analize bi lahko ovrednotili v okviru evropskega semestra.

4.9 EESO priporoča, naj Evropska komisija za krepitev trajnostne konkurenčnosti gospodarstva EU spremlja uspešnost in izkušnje z izvajanjem akta za znižanje inflacije ([18]) v ZDA z vidika ugotavljanja združljivosti in morebitnih sinergij z ZDA ter krepitve strateškega partnerstva med EU in ZDA.

4.10 EESO pričakuje, da bodo v letu 2026 na voljo konkretnejše analize učinka ukrepov, povezanih z uvajanjem mehanizma za ogljično prilagoditev na mejah. Zato priporoča, da Evropska komisija opravi poglobljeno oceno, ki bi lahko pomembno prispevala k večji združljivost zelenega prehoda z drugimi področji svetovnega gospodarstva.

4.11 Pri analizi negativnih vplivov podnebne krize na različne sektorje in področja v EU se zdi nujno vzpostaviti skupno podatkovno zbirko tako v posameznih državah članicah kot na ravni EU. EESO zato poziva Evropsko komisijo, naj pripravi celovito podatkovno zbirko za ključne kazalnike v zvezi fizičnimi tveganji podnebnih sprememb.

4.12 Družbeni stroški ogljikovega dioksida, pri katerih se meri denarna škoda za družbo, ki jo povzroči vsaka dodatna metrična tona emisij CO_2, bi morali biti ključno merilo pri oblikovanju podnebne politike v EU. Povprečni ocenjeni stroški vsake dodatne tone emisij CO_2 zdaj znašajo 185 USD (kar je 3,6-krat več kot po sedanji oceni vlade ZDA, tj. 51 USD za tCO_2). ([19]) To pomeni, da družbenim stroškom ogljikovega dioksida trenutno pripisujemo kar trikrat manjšo vrednost. Tudi v Evropi so ti stroški veliko premalo upoštevani v ceni ogljika, ki jo merimo s cenami pravic iz sistema EU ETS (med 53 in 79 EUR na tono v letu 2024).

([17]) Mnenje EESO *Obravnavanje vpliva podnebnih sprememb in degradacije okolja na mir, varnost in obrambo*, UL C, C/2024/2106, 26.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2106/oj.

([18]) *Akt za znižanje inflacije*.

([19]) Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. in drugi, *Comprehensive evidence implies a higher social cost of CO_2* (Obsežni dokazi kažejo na višje družbene stroške CO_2), Nature 610, 687–692 (2022),

4.13 Podnebne spremembe bodo zelo škodljive za zdravje ljudi. Njihov vpliv na ljudi bo neposreden in povečala se bodo tveganja za bolezni, ki se prenašajo v okolju in prek živali. Zdravje ljudi bodo kot posledica podnebnih sprememb najbolj ogrožale nalezljive bolezni, povezane z visokimi temperaturami, sušo in pomanjkanje vode, hudimi nalivi, poplavami in segrevanjem oceanov. Zaradi podnebnih sprememb naj bi se poslabšalo stanje pri približno 58 % nalezljivih bolezni, za katere so dovzetni ljudje. ([20]) EESO zato priporoča, da Evropska komisija pripravi strateški načrt za zaščito prebivalstva pred učinki podnebnih sprememb in njihovega vpliva na področju nalezljivih bolezni.

4.14 EESO poudarja, da utegne nadaljnje naraščanje temperature povzročiti dolgotrajne suše, ki bi lahko privedle do podnebnih migracij in s tem povezanih negativnih posledic za gospodarstvo. ([21]) Zato se je treba osredotočiti na glavne dejavnike, ki močno vplivajo na podnebne spremembe, kot so povečevanje količine odpadkov, pretirana raba energije ter čezmerna poraba hrane in potrošnja oblačil. Vse to bo povzročilo netrajnostno proizvodnjo in s tem povezano onesnaževanje okolja, kar bo ogrozilo življenje ljudi na planetu.

4.15 Zaradi podnebnih sprememb primanjkuje vode, poleg se pričakuje, da se bo povečalo tveganje slabe kakovosti vode ter da je bo premalo za kmetijsko proizvodnjo, za turizem (premalo snega v zimskem času in pomanjkanje vode poleti) in proizvodnjo energije. Ogrožena sta kmetijstvo in logistika. Zato bi bil potreben celovit okvir za upravljanje voda. Tveganje za pomanjkanje vode utegne ravno tako upočasniti postopek za blaženje podnebnih sprememb, ki že poteka. ([22]) ([23])

4.16 EESO poudarja, da je treba nadaljevati postopno zmanjševanje subvencij za fosilna goriva, ki so izredno škodljive z vidika onesnaževanja okolja in javnega zdravja. Poleg tega bi bilo treba uvesti davek na ogljik in določiti njegove cene. Leta 2022 so subvencije skupaj znašale 7 bilijonov USD, kar je 7,1 % svetovnega BDP. ([24]) V dveh letih, od 2020 do 2022, so se subvencije za fosilna goriva povečale za 2 bilijona USD. V obdobju 2015–2021 so bile razmeroma stabilne in so znašale približno 56 milijard EUR, vendar so se leta 2022 povečale na 123 milijard EUR. ([25])

4.17 Podnebne spremembe bodo močno škodovale stabilnosti finančnega sektorja, tako na področju bančništva kot zavarovalništva. EESO poudarja, da je treba pri odločanju upoštevati povečevanje tveganj v finančnem sektorju in odpornost nanje. ([26]) Zato je pomembno, da so vsi kazalniki celoviti. Ravno tako je ključno ustvariti pogoje za obvladovanje podnebnega tveganja na način, ki bo omogočil trajnostne naložbe in bo, kolikor je to mogoče, preprečil nastajanje ogromnih zneskov nasedlih naložb.

4.18 Glede na to, da so posledice podnebnih sprememb najbolj nepredvidljive doslej in brez primere, bodo potrebna ogromna finančna sredstva za kritje škode in izgub, ki bodo nastale zaradi podnebnih sprememb in njihovega vpliva na zdravje ljudi. Razpoložljiva javna sredstva so zelo omejena. EESO predlaga, da Evropska komisija razmisli o rezervnih finančnih sredstvih, ki bi jih uporabili v kritičnih trenutkih, da bi obvladali posledice podnebne krize, pri čemer bi imela ta sredstva obliko instrumenta/sklada za nujne primere. Komisijo spodbuja, naj preuči finančna orodja, ki bi jih lahko države članice uporabile za lastno zaščito.

4.19 EESO poudarja, da bodo podnebne spremembe negativno vplivale na družbo ter utegnejo poglobiti dohodkovno neenakost in povečati revščino. ([27]) Vsi, ki sodelujejo pri odločanju, bi zato morali upoštevati ta gibanja in po potrebi ustvariti socialno varnostno mrežo. V sklopu prehoda je nujno treba izvesti obsežne reforme s poudarkom na trajnostnosti, vključevalnosti, odpornosti in socialni pravičnosti.

([20]) Mora, C. idr., *Over half of known human pathogenic diseases can be aggravated by climate change* (Podnebne spremembe utegnejo poslabšati stanje pri več kot polovici znanih patogenih bolezni ljudi), Nature Climate Change 12(9), str. 869–875 (DOI: 10.1038/s41558-022-01426- 1), 2022.

([21]) John Podesta, *The climate crisis, migration, and refugees* (Podnebna kriza, migracije in begunci), julij 2019.

([22]) Evropska agencija za okolje, *Water abstraction by source and economic sector in Europe* (Odvzem vode po virih in gospodarskih sektorjih v Evropi), 2022.

([23]) Mnenje EESO *Vodna politika: med dezertifikacijo in zagotavljanjem varnosti – čas za modro diplomacijo*, UL C, C/2023/862, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.

([24]) Simon Black, Ian Parry, Nate Vernon, *Fossil Fuel Subsidies Surged to Record $7 Trillion* (Subvencije za fosilna goriva so poskočile na rekordnih 7 bilijonov USD), avgust 2023.

([25]) Evropska agencija za okolje, *Fossil fuel subsidies* (Subvencije za fosilna goriva), november 2023.

([26]) Skupno raziskovalno središče, *Climate-related financial risks are a major challenge* (Podnebna finančna tveganja so velik izziv), marec 2024.

([27]) *Podnebna kriza in njen vpliv na ranljive skupine*, povzetek za medije, december 2023.

4.20 Podnebne spremembe bodo vplivale na morebitne prihodnje krize. V šestem ocenjevalnem poročilu Medvladnega panela za podnebne spremembe so za prihodnja desetletja za Evropo opredeljena štiri tveganja, povezana s podnebnimi spremembami, od katerih se tri nanašajo na vročino in sušo: a) umrljivost in obolevnost prebivalstva ter motnje ekosistema zaradi vročine; b) izguba kmetijske proizvodnje zaradi kombinacije vročine in suše; c) pomanjkanje vode v nekaterih sektorjih. ([28]) ([29])

4.21 Naša civilizacija danes živi v tesno povezanem svetu. Vsem državam so podnebne spremembe skupni sovražnik, čeprav vse niso oziroma ne bodo enako prizadete. EESO meni, da morajo zdaj vse države in vsi deležniki po vsem svetu, tudi ustrezne multilateralne institucije, konstruktivno sodelovati in usklajeno ukrepati, če želimo kar najbolj odpraviti negativne posledice podnebnih sprememb in ohraniti življenje na našem dragocenem planetu za prihodnje generacije.

V Bruslju, 23. oktobra 2024

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Oliver RÖPKE

([28]) Bednar-Friedl, B. idr., Chapter 13: Europe, *Climate change 2022: Impacts, adaptation and vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (13. poglavje: Evropa, Podnebne spremembe v letu 2022: vpliv, prilagajanje in ranljivost, prispevek delovne skupine II k šestemu ocenjevalnemu poročilu Medvladnega panela za podnebne spremembe), Cambridge University Press, Cambridge, Združeno kraljestvo, 2022.

([29]) Bednar-Friedl, B., idr. V: *Climate change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (Podnebne spremembe v letu 2022: vpliv, prilagajanje in ranljivost, prispevek delovne skupine II k šestemu ocenjevalnemu poročilu Medvladnega panela za podnebne spremembe), Cambridge University Press, Cambridge, Združeno kraljestvo, in New York, str. 1817–1927, 2022.

PRILOGA

Naslednje točke mnenja strokovne skupine so bile spremenjene v skladu z amandmajem, ki ga je sprejela skupščina, vendar so prejele več kot četrtino glasov (člen 74(4) Poslovnika):

Amanmda 3

ECO/645

Podnebne spremembe in njihov vpliv na gospodarstvo

Točka 1.3

Spremeni se tako:

Mnenje strokovne skupine	Amandma
EESO poudarja, da je treba brez odlašanja sprejeti in izvesti vse ukrepe, potrebne za zmanjšanje emisij (blaženje) in prilagoditev na nove razmere (prilagajanje), tudi določitev cene za emisije in davek na ogljik, kakor je nedavno priporočila Evropska komisija.	EESO poudarja, da je treba brez odlašanja sprejeti in izvesti vse ukrepe, potrebne za zmanjšanje emisij (blaženje) in prilagoditev na nove razmere (prilagajanje), tudi določitev cene za emisije in davek na ogljik, kakor je nedavno priporočila Evropska komisija. ***Družbeni stroški ogljikovega dioksida, pri katerih se meri denarna škoda za družbo, ki jo povzroči vsaka dodatna metrična tona emisij CO_2, bi morali biti ključno merilo pri oblikovanju podnebne politike v EU.***

Rezultat glasovanja

Za:	60
Proti:	57
Vzdržani:	18

Amandma 5

ECO/645

Podnebne spremembe in njihov vpliv na gospodarstvo

Točka 2.2

Spremeni se tako:

Mnenje strokovne skupine	Amandma
Če ne bomo ukrepali proti podnebnim spremembam, bodo stroški zelo visoki. Glede na predhodne podatke naj bi v obdobju 2024–2030 na letni ravni znašali 600 milijard EUR. ***Odložitev*** financiranja za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje bo zelo negativno vplivala na celotno gospodarstvo, infrastrukturo in kmetijstvo, pa tudi na zdravje prebivalstva. ***Podnebne*** spremembe bi ***zato morale biti ena od prednostnih nalog*** držav članic ***EU***. Z institucionalnega	Če ne bomo ukrepali proti podnebnim spremembam, bodo stroški zelo visoki. Glede na predhodne podatke naj bi v obdobju 2024–2030 na letni ravni znašali 600 milijard EUR. ***Slabši gospodarski rezultati zaradi večje smrtnosti, slabše zdravstveno stanje, manjša produktivnost in krajša življenjska doba bodo neposredno vlivali na gospodarske obete, zlasti če upoštevamo eksponentni (ne linearni) učinek vsake dodatne tone emisij CO_2. Po podatkih iz poročila***

Mnenje strokovne skupine	Amandma
vidika je bil s sprejetjem zelenega dogovora [***1***] vzpostavljen nabor vsebinskih in sistemskih zahtev za boj proti podnebnim spremembam in njihovemu nepredvidenemu vplivu brez primere na vsa pomembna področja, ki močno vplivajo na gospodarstvo EU.	***Lancet za leto 2023 [1] je bilo že samo zaradi vročinskih valov v tem letu izgubljenih 490 milijard produktivnih ur dela na svetovni ravni, ta številka pa se bo povečevala hkrati z dviganjem temperature. Zato bo odložitev*** financiranja za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje zelo negativno vplivala na celotno gospodarstvo, infrastrukturo in kmetijstvo, pa tudi na zdravje prebivalstva. ***Glede na navedeno je jasno, da bi morale biti podnebne*** spremembe ***glavna prednostna naloga politik EU in*** držav članic. Z institucionalnega vidika je bil s sprejetjem zelenega dogovora [***2***] vzpostavljen nabor vsebinskih in sistemskih zahtev za boj proti podnebnim spremembam in njihovemu nepredvidenemu vplivu brez primere na vsa pomembna področja, ki močno vplivajo na gospodarstvo EU.
[1] Uresničevanje evropskega zelenega dogovora.	[1] ***Report of the Lancet Countdown on health and climate change za leto 2023 (poročilo o zdravju in podnebnih spremembah).***
[2]	***[2]*** Uresničevanje evropskega zelenega dogovora.

Rezultat glasovanja

Za:	63
Proti:	56
Vzdržani:	18

Amandma 7

ECO/645

Podnebne spremembe in njihov vpliv na gospodarstvo

Točka 4.12

Doda se nova točka:

(umestitev za sedanjo točko, ista raven)

Mnenje strokovne skupine	Amandma
	Družbeni stroški ogljikovega dioksida, pri katerih se meri denarna škoda za družbo, ki jo povzroči vsaka dodatna metrična tona emisij CO_2, bi morali biti ključno merilo pri oblikovanju podnebne politike v EU. Povprečni ocenjeni stroški vsake dodatne tone emisij CO_2 zdaj znašajo 185 USD (kar je 3,6-krat več kot po sedanji oceni vlade ZDA, tj. 51 USD za tCO_2).[1] To pomeni, da družbenim stroškom ogljikovega dioksida trenutno pripisujemo kar trikrat manjšo vrednost. Tudi v Evropi so ti stroški veliko premalo upoštevani v ceni ogljika, ki jo merimo s cenami pravic iz sistema EU ETS (med 53 in 79 EUR na tono v letu 2024).

Mnenje strokovne skupine	Amandma
	[1] Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. in drugi: Comprehensive evidence implies a higher social cost of CO_2 (Obsežni dokazi kažejo na višje družbene stroške CO_2), Nature 610, 687–692 (2022), https://doi.org/10.1038/s41586-022-05224-9.

Rezultat glasovanja

Za:	67
Proti:	61
Vzdržani:	9